

Obiective. Analiza experienței internaționale și naționale privind interacțiunea intra-sectorială, a serviciilor responsabile de supravegherea în domeniul sănătății publice cu prestatorii de asistență medicală primară la nivel teritorial; analiza practicilor existente de conlucrare a specialiștilor din cadrul SSSSP cu AMP la nivel teritorial; viziuni de dezvoltare a cooperării intra-sectoriale în domeniul sănătății publice din punctul de vedere a factorilor de decizie din AMP și SSSSP; elaborarea recomandărilor pentru îmbunătățirea conlucrării dintre Serviciul de supraveghere de stat a sănătății publice cu asistența medicală primară.

Materiale și metode. Tipul de studiu mixt: Componenta calitativă – interviuri în profunzime (nr. 14) cu managerii CSP și AMP. Partea cantitativă – aplicarea chestionarului elaborat în interesul studiului specialiștilor din cadrul SSSSP și medicilor de familie din cadrul AMP (eșantion: 629 de persoane). *Metodele studiului:* istorică, statistică, comparativă, analitică, grafică.

Rezultate obținute. Managerii au apreciat conlucrarea serviciului de supraveghere de stat a sănătății publice cu asistența medicală primară la nivel teritorial ca nesatisfăcătoare, menționând că există loc de mai bine și că este nevoie de mai multă deschidere și comunicare, implicare și dăruire din ambele părți. Ultima reformă a Serviciului de supraveghere de stat a sănătății publice (anul 2018) prin crearea Agenției Naționale pentru Sănătate Publică cu zece Centre de Sănătate Publică teritoriale a influențat negativ anume în teritoriile administrative arondate Centrului de Sănătate Publică teritorial. Respondenții au accentuat că alerta pandemică provocată de infecția COVID-19 a influențat implicarea mai activă și a servit drept catalizator pentru îmbunătățirea conlucrării intra-sectoriale.

În studiul cantitativ, aproximativ jumătate din respondenți (49,1%) au răspuns că există bariere în conlucrare, iar principalele bariere menționate au fost: viziuni diferite (61,7%), cunoștințe insuficiente la capitolul sănătate publică (47,1%), cadrul legal (42,6%) și cadrul motivațional (35,50%). Aproximativ jumătate din respondenți (48,30%) consideră că diminuarea barierelor cere implicarea de la nivel central, pe când aproximativ o treime (37,5%) au menționat că nu este nevoie de aceasta și 10,97% din respondenți au răspuns că nu cunosc dacă este sau nu necesară implicarea de la nivel central. Respondenții au avut păreri diferite ce țin de factorul de coordonare la nivel teritorial, dacă unii respondenți au menționat că factorul de coordonare este consiliul raional în frunte cu președintele raionului (21,3%), atunci alți respondenți au menționat Comisia extraordinară de sănătate publică (19,6%), Comisia pentru situații excepționale (17,7%), Consiliul teritorial de sănătate publică (19,6%), iar 61% au optat pentru toate variantele de răspuns. Respondenții în proporție semnificativă consideră cadrul legal ca fiind prea complicat, deoarece sunt prea multe acte normative care se suprapun, plus rapiditatea cu care acestea se modifică.

Concluzii. Conlucrarea dintre AMP și SSSSP este nesatisfăcătoare, drept confirmare fiind barierele invocate de reprezentanții ambelor grupuri. Pentru îmbunătățirea conlucrării intra-sectoriale măsurile menționate de respondenți sunt: deschidere dinspre ambele părți, instruirei comune, comunicare eficientă, asigurarea cu cadre conform necesităților, dotare și finanțarea echitabilă.

Cuvinte cheie. Conlucrare intra-sectorială, serviciul de supraveghere de stat a sănătății publice, asistență medicală primară, bariere.

Natalia PORCEREANU

Oleg LOZAN

Scopul. Analiza capacităților informaționale ale sistemului de sănătate destinate bolilor rare pentru elaborarea recomandărilor de dezvoltare a cadrului informațional și optimizarea condiției pacienților cu boli rare în Republica Moldova.

Obiectivele. Analiza practicilor internaționale, a cadrului normativ național și situației actuale în sistemul de sănătate al Republicii Moldova cu privire la bolile rare; evaluarea barierelor și oportunităților în gestionarea bolilor rare din perspectiva profesioniștilor din sistemul de sănătate; analiza experienței pacienților și părinților copiilor cu fibroză chistică și fenilcetonurie în legătură cu asistența primită în cadrul sistemului de sănătate în Republica Moldova; elaborarea recomandărilor pentru ajustarea cadrului informațional al sistemului de sănătate cu privire la bolile rare și optimizarea asistenței oferite pacienților cu aceste boli.

Materiale și metode. Tipul de studiu – transversal, descriptiv, analitic, mixt (cantitativ/calitativ). A fost analizat cadrul normativ și situația actuală cu privire la bolile rare la nivel european și în Republica Moldova. Partea cantitativă a cercetării a fost realizată în perioada 1 februarie–25 martie 2022 pe un eșantion reprezentativ de medici de familie (418 persoane), fiind utilizate chestionare elaborate cu acest scop. Pentru partea calitativă a cercetării a fost utilizat ghidului de interviu semi-structurat, aplicat la interviurile în profunzime cu experți din domeniul sănătății (nr. 7). Pentru analiza experienței pacienților cu boli rare (în studiu au participat 27 de pacienți cu fibroză chistică și 23 de pacienți cu PKU) a fost elaborată o anchetă și a fost utilizat chestionarul validat standardizat EQ-5D-5L. Datele au fost prelucrate statistic utilizând programul SPSS. *Metodele studiului:* istorică, statistică, comparativă, analitică, grafică.

Rezultate obținute: Bolile rare devin o prioritate a sistemelor de sănătate publică la nivel mondial, iar politicile actuale sunt orientate către asigurarea echității și dreptului la sănătate a pacienților cu boli rare prin perfectarea cadrului legislativ și fortificarea acțiunilor comune de cercetare, sistematizare a cunoștințelor și informare. În Republica Moldova, a fost inițiată în anul 2019 elaborarea proiectului Programului Național privind controlul bolilor rare și Planului de acțiuni privind prevenirea, screeningul, diagnosticul și tratamentul bolilor rare.

Medicina primară deține un loc central în gestionarea bolilor rare prin informare, implicare în suspectarea patologiei rare și monitorizare a pacienților cu spectrul vast de patologii rare. Cercetarea a identificat existența următoarele bariere în oferirea asistenței medicale pacienților cu boli rare de către medicii de familie: nivel insuficient de cunoștințe cu privire la bolile rare, dificultatea identificării și diagnosticării bolilor rare, dificultăți în identificarea traseului pacientului cu boală rară și asigurarea continuității acestui traseu, dificultăți în interacțiunea și colaborarea cu medicii specialiști. Nivelul de cunoștințe al medicilor de familie cu privire la bolile rare determinat prin autoevaluare poate fi considerat unul redus. Unele dintre cauzele principale este volumul de muncă care depășește normativele recomandate de legislație și deficiențe în formarea profesională continuă a medicilor.

Experții/participanți la studiu au relatat următoarele: (a) fortificarea serviciului de genetică, crearea registrului național al bolilor rare pe platformă electronică ar permite diagnosticul oportun al bolilor rare și monitorizarea acestora, planificarea acțiunilor, includerea în cercetări și în proiecte internaționale cu beneficii majore; (b) diferențele de cunoștințe, abordări și atitudini, inerția în ajustarea protocoalelor clinice naționale și în introducerea terapiilor noi contribuie la menținerea unei inechități în asistența pacienților cu diferite boli rare;

(c) activitatea asociațiilor de pacienți deține un rol important în informare, influența politicilor de sănătate, sensibilizarea opiniei publice și promovarea intereselor pacienților.

Privind chestionarea pacienților putem raporta că peste jumătate dintre pacienți au declarat un nivel înalt de satisfacție în legătură cu asistența primită în cadrul sistemului de sănătate. Pacienții din mediul urban sunt mai satisfăcuți în legătură cu asistența primită în cadrul sistemului de sănătate. Nivelul redus de satisfacție a corelat cu existența unui șir de probleme pe care le-au întâmpinat pacienții pe parcursul evoluției bolii: lipsa de specialiști în domeniu, lipsa de informații cu privire la boala rară, deficitul de comunicare. Neliniștea și deprimarea au fost mai frecvent raportate de către pacienți în comparație cu alte simptome ce țin de calitatea vieții și starea de sănătate (conform chestionarului EQ-5D-5L).

Concluzii. În Republica Moldova există o fragmentare a informațiilor și o discontinuitate a acțiunilor ce țin de bolile rare. Crearea registrului național al bolilor rare pe platformă electronică ar asigura mecanisme de raportare a cazurilor și de monitorizare, ar facilita procesele de elaborare a unor strategii destinate gestionării acestor boli și o mai bună coordonare a acțiunilor. Fortificarea serviciului de genetică și sporirea potențialului medicilor de familie, cât și ameliorarea cunoștințelor cu privire la bolile rare sunt necesare.

Cuvinte cheie. Boli rare, regulamente, medici de familie, experți, diagnosticare.

FACTORII DETERMINANȚI ÎN DECIZIA FEMEII PRIVIND ÎNTRERUPEREA SARCINII LA SOLICITARE

Viorelia GROSU

Adriana PALADI

Scopul. Identificarea și evaluarea factorilor determinanți ce influențează decizia femeilor de a întrerupe sarcina pentru elaborarea recomandărilor privind reducerea avorturilor la solicitare.

Obiective. Analiza surselor bibliografice naționale și internaționale privind factorii care influențează decizia femeilor de întrerupere a sarcinii; studiul opiniilor femeilor care au solicitat avortul privind factorii care le-au determinat decizia; evaluarea percepției medicilor obstetricieni-ginecologi privind motivele avortului la solicitare, precum și măsurile de prevenire a acestuia; elaborarea unor recomandări privind prevenirea și reducerea frecvenței avorturilor în Republica Moldova.

Materiale și metode. Tipul de studiu: mixt (calitativ/cantitativ), selectiv, descriptiv cu elemente analitice, realizat în perioada noiembrie 2021-februarie 2022. Partea cantitativă a cercetării a fost realizată prin chestionarea a 399 de gravide în termen de până la 12 săptămâni, care au solicitat avortul. Chestionarul a fost distribuit în secțiile consultative ale instituțiilor medicale din țară. În partea calitativă au fost realizate 3 focus-grupuri cu medici ginecologi (a câte 8-12 participanți) din 3 instituții spitalicești publice. *Metodele studiului:* istorică, sociologică, comparativă, biostatistică, grafică.

Rezultate obținute. Circa 2/3 dintre femeile care au efectuat avort la cerere (68%) au indicat că a fost o sarcină nedorită. Fiecare a patra femeie inclusă în studiu (24,3%) a recunoscut că i-a fost *foarte dificil* să decidă în favoarea avortului, iar majoritatea (70,9%) au indicat că le-a fost *dificil* să ia o astfel de decizie. Lipsa suportului și starea psiho-emoțională afectată a femeii sunt factori care au determinat avortul, fiind menționate: *starea de stres* (75,9%), sentimentul de